

OMOGENITATEA CREAŢELOR COMPENSABILE

Alexandru PRISAC,
magistru în drept, lector universitar, USEM

SUMMARY

In this article we have made a comprehensive analysis of the condition of extinguishing obligations by offsetting – claims homogeneity. The paper defined this condition according to the sense under art. 651 of the Civil Code of the Republic of Moldova. It also made a comparative analysis of provisions that regulate the given condition in the civil codes of other countries. Special attention is given to highlight legislative imperfections existing in provisions of art. 651 of the Civil Code of RM, which regulates this condition.

Keywords: homogeneity, set-off, obligation, debt, termination

REZUMAT

În acest articol am făcut o analiză amplă a condiției de stingere a obligațiilor prin compensare – omogenitatea creanțelor. În cadrul studiului a fost definită condiția dată în sensul art. 651 din Codul civil al Republicii Moldova. De asemenea, este făcută o analiză comparată a prevederilor normative ce reglementează condiția dată din codurile civile ale altor state. O deosebită atenție este acordată evidențierii imperfecțiunilor legislative existente în dispozițiile art. 651 din Codul civil al RM, ce reglementează această condiție.

Cuvinte-cheie: omogenitate, compensare, obligație, creanță, stingere

Introducere. Omogenitatea lca o condiție a producerii efectului extinctiv al compensării este prevăzută în Codul civil al Republicii Moldova sub o altă denumire. Legiuitorul moldav, pentru a reglementa această exigență, a utilizat sintagma „de aceeași natură”. Astfel, în art. 651, alin. (1) din Codul civil al RM sînt stipulate aceste două condiții: „Compensarea este stingerea reciprocă a unei obligații și a unei creanțe opuse, certe, lichide, de aceeași natură și exigibile”.

Reglementarea condiției omogenității în CC al RM comportă anumite inadvertențe, care împiedică deseori aplicarea acestui mod de stingere a obligațiilor. În articolul de față vom analiza omogenitatea drept condiție a realizării efectului extinctiv al compensării, dar și vom evidenția imperfecțiunile reglementării ei în Codul civil al RM [2].

Metode aplicate și materiale utilizate. În studiul nostru am utilizat următoarele metode de cunoaștere: sinteza, analiza și comparația. Cea din urmă a condus la evidențierea modalității reglementării acestei condiții a producerii efectului extinctiv al compensării în Codurile civile ale altor state.

Rezultate obținute și discu-

ții. Potrivit art. 642, alin. (1) din Codul civil al RM, „prin stingerea obligațiilor încetează raporturile juridice dintre părți în partea ce se referă la obligația stinsă” [2]. Stingerea obligației denotă încetarea raporturilor juridice dintre subiecți, care în urma stingerii obligației pierd drepturile subiective și obligațiile ce constituie esența raporturilor juridice obligaționale [8, p. 184].

Odată cu stingerea ei, obligația încetează a mai exista și participanții la ea nu mai sînt legați prin acele drepturi și obligații care rezultau anterior din această obligație. Aceasta înseamnă că creditorul nu mai are dreptul să prezinte debitorului niște creanțe bazîndu-se pe această obligație; părțile nu mai poartă răspundere conform acesteia; ele nu pot recesiona drepturile și obligațiile lor în modul stabilit terților persoane etc. [8, p. 184].

Pentru a fi stinse anumite obligații civile, urmează a fi întrunite condițiile prevăzute de legislația civilă. În cazul modului de stingere a obligațiilor prin compensare, o condiție a stingerii obligațiilor, care mai poate fi numită și *efect extinctiv al compensării*, este omogenitatea creanțelor reciproce.

Exigența omogenității creanțelor pentru aplicarea compensării este una foarte complexă. ”Dicționarul explicativ al limbii române” definește astfel termenul de *omogen*: „care este constituit din părți componente de același gen” [5]. Anume în privința acestor părți componente ale obligației au loc cele mai multe discuții în literatura de specialitate.

Autorul rus T. P. Фахретдинов consideră că dificultatea principală a omogenității rezidă în faptul că ea poate fi înțeleasă diferit. Potrivit autorului, omogene pot fi recunoscute creanțele care au același obiect – de exemplu, plata unei sume concrete de bani, punerea la dispoziție a combustibilului de același fel și marcă sau al făinii de același sort. O altă accepțiune a omogenității poate fi în cazul în care se ia în considerație nu numai obiectul, dar și temeiul de apariție a creanțelor [15, p. 9]. Prin *temei de apariție* se au în vedere obligațiile apărute în baza unor temeiuri diferite, cum ar fi obligații ce izvorăsc din acte juridice sau contracte diferite ori în general din contracte, pe de o parte, și delictive, pe de altă parte.

În vederea analizei omogenității creanțelor care au și același temei de apariție, autorul C. Capașan susține că într-un anumit fel neo-

mogenitatea juridică a unor creanțe poate exista atunci când ele derivă din contracte diferite. De exemplu, o anumită creanță derivă din contractul de livrare a bunurilor, iar alta – dintr-un contract de antrepriză. Totuși, dacă o creanță și cealaltă reprezintă în sine creanțe omogene de fapt, respectiv de a plăti prețul mărfii și prețul lucrării, atunci nu pot apărea în acest caz impedimente pentru compensare. Cu alte cuvinte, legea civilă nu impune pentru a fi stinsă o creanță prin compensare – aceasta să derive din aceeași obligație [14, p. 84]. Prin urmare, autorul pornește de la criteriul legal de apreciere a omogenității creanțelor în funcție de temeiul ei de apariție. Nereglementarea de lege a exigenței cu privire la existența temeiului unic de apariție a ambelor creanțe nu împiedică compensarea.

Pe bună dreptate, caracterul creanțelor de a avea același temei de apariție nu poate constitui o exigență pentru compensare. Altminteri compensarea s-ar reduce doar la obligațiile izvorâte din contractele sinalagmatice și hotărâri judecătorești, temeiuri care pot da nașterea obligațiilor reciproce.

O reglementare potrivită pentru a cunoaște că obligația poate fi stinsă prin compensare, indiferent de temeiul de apariție, sînt prevederile noului Cod civil al României, care în art. 1.617, alin. (1) stipulează că aplicarea compensării operează deplin drept în privința stingerii datoriilor „(...) oricare ar fi izvorul lor.” Aceasta reprezintă o noutate legislativă în dreptul civil român, care este reglementată pentru a asigura interpretarea condiției omogenității creanțelor în sensul că este necesar doar de a avea ca obiect bunuri fungibile. În Codul civil vechi român o reglementare asemănătoare nu a fost prevăzută.

În contextul respectiv, literatura română este destul de clară în privința omogenității creanțelor, deoarece, potrivit art. 1.617, alin.

(1) din noul Cod civil al României, pentru a aplica compensația legală, pe lângă condițiile menționate mai sus este necesar ca datoriile să aibă drept obiect o sumă de bani sau o anumită cantitate de bunuri fungibile de aceeași natură. Compensația legală nu este posibilă atunci când obiectul obligațiilor reciproce constă în bunuri certe sau bunuri de gen și specie diferită, cum ar fi grîul și porumbul [7, p. 738]. Astfel, autorii români [10, p. 408; 4, p. 361; 17, p. 384] în unanimitate acceptă că nu poate fi admisă operarea compensației decît dacă ambele creanțe au ca obiect lucruri fungibile. În acest sens, în Codul civil al României, omogene, de asemenea, sînt creanțele care au același obiect sau un obiect de aceeași natură.

Condiția de a fi o creanță omogenă reprezintă una dintre problemele cele mai complexe ale analizei condițiilor stingerii obligațiilor prin compensare în Codul civil al Republicii Moldova. Problema ridicată de noi constă în a ști dacă sintagma prevăzută de art. 651, alin. (1) Cod civil al RM creanță „de aceeași natură” poate fi interpretată drept condiție a omogenității în sens de a fi creanțe care au ca obiect bunuri de aceeași natură sau creanțe care prin esența lor sînt aceleași. Pentru interpretarea corectă a sintagmei respective din norma juridică indicată, după părerea noastră, urmează a porni de la raportarea definirii naturii obligației sau a creanței. De fapt, natura obligației sau a creanței exprimă esența acesteia și particularitățile specifice doar ei care se învederează în diferite categorii de obligații: obligații pecuniare, obligații intuitu personae ș.a. Chiar și juristul roman Ulpianus folosea termenul „natur debetur” (natura datoriei) pentru a evidenția sensul că unele obligații prin esență sînt obligații naturale, fondate pe dreptul natural – „Etiam quod reo debetur, venit in compensationem” (Ceea ce constituie o datorie potri-

vit naturii sale poate fi compensată) [13, p. 402-403].

În consecință, a fi creanțe sau obligații de aceeași natură semnifică a fi creanțe sau obligații cu aceeași particularități și similare ca esență. După părerea noastră, creanțele prin esență în rare cazuri pot fi similare și, respectiv, fiind interpretate într-un asemenea sens, această condiție paralizează în majoritatea cazurilor aplicarea compensării. Condiția dată presupune că raporturile obligaționale ar trebui să aibă aceeași subiecți, obiect, conținut și același temei de apariție. Din acest punct de vedere, compensarea ar fi fost mult mai funcțională dacă legiuitorul moldav ar fi prevăzut această condiție în sensul *de a avea obiect de aceeași natură sau, mai concret spus, de a fi bunuri de același gen și specie*.

Am constatat că în practica judiciară a instanțelor judecătorești naționale compensarea este realizată mai des atunci când obligațiile au același temei de apariție, indiferent de faptul dacă obiectul obligației nu are aceeași natură. Astfel, într-o speță [4], reclamantul SRL „Rotexim” a depus cerere de chemare în judecată împotriva ÎI „C.S.” cu privire la încasarea datoriei. În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că, conform contractului de prestare a serviciilor nr. 47 din 29 noiembrie 2006, ÎI „C.S.” s-a obligat să elibereze beton în cantitate de 161,655 m³, la prețul de 800 lei, timp de 1 an de zile, iar dînsul și-a asumat obligația să presteze pîrîtului servicii de construcție a drumului pe o suprafață de 313 m², fiind stabilit costul lucrărilor de 129.324,289 lei. Reclamantul SRL „Rotexim” și-a îndeplinit în mărime deplină obligația privind executarea lucrărilor de construcție a drumului în valoare de 129.324 lei, însă pîrîtul timp de un an de zile și-a executat parțial obligația, livrînd doar 59 m³ de beton în sumă de 47760,10 lei, în loc de 161,655 m³ de beton

în sumă de 129.324 lei. Reclamantul a cerut încasarea sumei de doar 85564,19lei, declarând compensarea obligațiilor reciproce, fiind scăzută creanța de 129.324 lei cu valoarea prestației deja îndeplinite de către ÎI „C.S.” Așadar, compensarea a fost aplicată pentru obligațiile care aveau același temei de apariție – contractul de prestare a serviciilor nr. 47 din 29.11.2006.

Considerăm că sintagma „de aceeași natură”, prevăzută de art. 651, alin. (1) Cod civil al RM, este una confuză și limitează aplicarea compensării, dat fiind faptul că aceasta exprimă și sensul că obligațiile supuse compensării ar trebui să aibă același temei de apariție, deși, cum am menționat mai sus, acest fapt nu este oportun de a fi o exigență pentru stingerea obligației prin compensare, paralizând aplicarea ei. Condiția analizată, deși reglementarea art. 651, alin. (2) Cod civil cuprinde o confuzie terminologică, ar fi corect de a fi înțeleasă ca circumstanță ce admite compensarea, în cazul în care *obligațiile au drept obiect bunuri de același gen și specie*, opinie acceptată de autorii ruși O. C. Юоффе [16, p. 191], E. A. Суханов [11, p. 144], C. M. Попова [12, p. 160] privitor la interpretarea condiției „однородность обязательств” în Codul civil al Federației Ruse. Opinia enunțată derivă din faptul că creditorul nu este obligat de a accepta executarea care nu corespunde celei concret stabilite [12, p. 160]. Astfel, a avea obligații „de aceeași natură” înseamnă cel puțin că acestea au obiect bunuri de același gen, altminteri o altă interpretare ar putea aduce atingere drepturilor creditorului. Însă acest sens este unul restrâns, comparativ cu cel ce este produs de termenul general „obligații de aceeași natură”, care este folosit mai mult în sens de condiție a compensării (set off) în dreptul englez [1, p. 203], care acoperă mai multe condiții ale

compensării, cum ar fi: obligațiile să fie reciproce și creanțele să fie certe.

Confuzia de sens produsă de sintagma „de aceeași natură”, prevăzută de art. 651, alin. (1) Cod civil al RM, încearcă să o clarifice comentatoarea autohtonă Irina Țonova, explicând, pe de o parte, că omogenitatea se referă și la obiectul obligației, iar pe de altă parte, că „omogenitatea trebuie să se manifeste și în natura obligației” [8, p. 196]. După părerea noastră, interpretarea dată complică și mai mult înțelesul sintagmei „de aceeași natură”. Obiectul obligației este unul dintre elementele ce configurează particularitățile naturii obligației, prin urmare, este incorect de a susține că elementul obligației (obiectul) este determinant pentru omogenitatea creanțelor, iar totodată de menționat că în însăși natura obligației se manifestă omogenitatea creanțelor.

A fi obiectul obligației bunuri de același gen și fungibile între ele exclude compensarea pentru obligațiile de a face, de a nu face și pentru multe dintre obligațiile de a da [9, p. 700] Excluderea acestor categorii de obligații reprezintă un criteriu clar în determinarea obligațiilor care, odată compensate, nu pot afecta executarea corespunzătoare a obligației.

În vederea asigurării aplicării condiției analizate doar în sensul de a fi obligații ce au ca obiect bunuri de același gen și specie, propunem de *lege ferenda* excluderea din art. 651, alin. (1) Cod civil al RM a sintagmei „de aceeași natură”, substituind-o cu noțiunea „omogene”. Anume această expresie evidențiază necesitatea ca obiectul obligației compensabile să aibă ca obiect bunuri de același gen și specie. Or asigurarea omogenității oricărei categorii juridice se realizează prin componentele ei de același gen.

Un precedent legislativ asemănător cu privire la drepturi și

obligații *de aceeași natură* a existat și în art. 62, alin. (2), lit. „c” din Codul de procedură civilă al RM. Această condiție de coparticipare obligatorie la procesul civil a părților putea fi interpretat arbitrar de către instanțele de judecată, deoarece exista posibilitatea de a fi aplicat într-un sens diferit, nefiind stipulate criteriile clare cu privire la aprecierea drepturilor și obligațiilor *de aceeași natură*. În consecință, legiuitorul a exclus acest temei de coparticipare obligatorie prin Legea nr. 155 din 05.07.2012 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova (în vigoare din 30 noiembrie 2012) [6].

Concluzii. Cadrul legislativ al RM ce reglementează omogenitatea creanțelor compensabile urmează a fi optimizat, iar propunerea *de lege ferenda* va înlătura inadvertențele admise în legătură cu reglementarea acestei condiții.

În redacția actuală a art. 651, alin. (1) din Codul civil al RM, sensul restrâns al sintagmei „a avea obligații de aceeași natură” impune ca obligațiile compensabile să aibă ca obiect bunuri de același gen.

Recenzent:
Nicolae SLUTU,
doctor în drept,
lector universitar

Referințe bibliografice

1. Andreea-Livia Troanță, Rebeleş Turculeanu. Compensația: reglementare, doctrină, jurisprudență. Ediția a II-a. București: Ed. C. H. Beck, 2012, 232 p.
2. Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-86 din 22.06.2002.
3. Constantin Stătescu, Corneliu Bîrsan. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Ediția a III-a. București: Ed. ALL BECK, 2000, 464 p.
4. Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al CSJ din 04 septembrie 2013 (dosar

nr. 2rac-308/13), www.csj.md (vizitat 05.04.14).

5. <http://dexonline.ro/definitie/omogen>. (vizitat 05.04.14).

6. Legea RM pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, nr. 155 din 05 iulie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 185/622 din 31.08.2012.

7. Liviu Pop ș.a. *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*. București: Univers Juridic, 2012, p. 738 (total 889 p.).

8. Mihael Buruiană, Oleg Efrim, Nicolae Eșanu, coordonatori. *Comentariul Codului civil al Republicii Moldova*. Vol. II. Chișinău: Arc, 2006, 1356 p.

9. Philippe Malaurie ș.a. *Drept civil. Obligațiile*. Trad. Diana Dănișor. București: Wolters Kluwer, 2009, 910 p.

10. Tudor R. Popescu, Petre Anca. *Teoria generală a obligațiilor*. București: Editura Științifică, 1968, 448 p.

11. *Гражданское Право*. В 2-х т. Том II. Полутом 1ю Учебник. Отв. ред. проф. Е. А. Суханов. 2-е изд. перераб. и доп. Москва: Издательство БЕК, 2003, 704 с.

12. *Гражданское Право* Учебник. Под. ред. С.П. Гришаева. Москва: Юрист, 2000, 484 с.

13. *Дигесты Юстиниана*. Перевод с латинского. Отв. ред. Л. Л. Кофанов. Том. III. Москва: Статут, 2003, 780 с.

14. С. Сарабаш. Прекращение обязательств зачетом в арбитражной практике. В: *Хозяйство и право*, 2001, № 10, с. 80-91.

15. Фахретдинов Тимур Рясихович. *Проблемы применения зачета в гражданском праве*. Автореф. дис. ...канд. юрид. наук. Казань, 2006.

16. Юоффе О. С. *Обязательственное право*. Москва: Изд. Юридическая литература, 1975, 880 с.

17. Namangiu C. și alții. *Tratat de drept civil român*. Vol. II, București: Ed. ALL Beck, 2002, 796 p.

ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ И ПРАВОВЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ СТАНОВЛЕНИЯ В УКРАИНЕ МУНИЦИПАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ

Виталий БОЙКО,

адъюнкт кафедры экономико-правовых дисциплин Национальной академии внутренних дел

SUMMARY

The current issues of the financial and legal prerequisites for the formation of the municipal police in Ukraine were examined in this article. The possibility of keeping at the local level the law enforcement authorities from the budget of the administrative divisions of village, borough and town was defined. The most optimum alternatives for filling of local budgets by increasing the share of own revenues were considered. Not much credits need to be done in order to point out the fact that increasing own local revenues is considered the main condition for achieving financial autonomy of local authorities. The mechanism of financial equalization as an effective mechanism for regional growth of the economy in the state was investigated. The changes in the legislation of Ukraine in expenses for financing of the municipal police were proposed.

Keywords: municipal police, local self-government, local budget, tax revenues, fiscal equalization.

* * *

В статье рассматриваются финансово-экономические и правовые предпосылки становления в Украине института муниципальной полиции. Рассмотрена возможность бюджетов административно-территориальных единиц села, поселка, города содержать правоохранительные органы на местном уровне. Предложены наиболее оптимальные пути наполнения местных бюджетов путем увеличения доли собственных поступлений. Увеличение собственных поступлений в местные бюджеты считается главным условием достижения финансовой автономии органов местного самоуправления. Рассмотрено явление бюджетного выравнивания, как действенный механизм регионального роста экономики государства. Предложены изменения в законодательство Украины в части финансирования расходов на содержание муниципальной полиции.

Ключевые слова: муниципальная полиция, местное самоуправление, местный бюджет, налоговые поступления, бюджетное выравнивание.

Постановка проблемы. Нестабильная социально-экономическая ситуация в государстве, частые случаи террористических актов, внешняя вооруженная агрессия и как следствие пребывания в оккупации части территории Украины вызывают потребность в функционировании мощной правоохранительной системы, в частности системы органов внутренних дел. Построить сильную правоохранительную систему возможно только при достаточном финансировании ее деятельности. Ключевую роль при этом

играет децентрализация власти, в частности создание муниципальной полиции, которая будет обеспечиваться за счет средств местных бюджетов.

Актуальность темы исследования подтверждается тем, что объем финансирования МВД Украины, который осуществляется с Государственного бюджета Украины, в отношении к потребностям составляет в последние годы около 40%, не позволяет в полной мере выполнять возложенные на министерство задачи. Поэтому, первоочередной задачей является поиск новых меха-